

DOI: 10.31499/2618-0715.2(9).2022.267392

РОЗВИТОК СІМЕЙНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

(рецензія на монографію О. Столярик, Т. Семігіної
«Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом:
інтервенція з розвитку сильних сторін»³)

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

«Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін» – наукова праця, у якій розкрито особливості та зміст наявних у вітчизняній та закордонній літературі стратегій соціальної роботи із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом. Дослідницька робота спрямовувалась на те, щоб піднести суб'єктивну якість життя сімей, які виховують дітей з аутизмом.

У монографії наводяться дані, які вказують на дієвість застосування авторками підходу, орієнтованого на сильні сторони, у експериментальній соціальній роботі із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом. Авторками шляхом дискусії здійснено обговорення отриманих результатів, сформульовано рекомендації, які розгорнуто розкривають специфіку застосування підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів, у соціальній роботі із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом.

Ключові слова: соціальна робота, сім'я, сімейна соціальна робота, діти з аутизмом, сильні сторони клієнтів.

DEVELOPMENT OF FAMILY SOCIAL WORK

(review of the monograph by O. Stoliaryk, T. Semigina
«Social work with families raising children with autism:
a strengths-based intervention»)

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

³ Столярик, О., Семігіна, Т. (2022). Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін [Монографія]. Таллінн: Teadmus, 188 с. URL: <https://teadmus.org/main-publications/sm-23>

«Social work with families raising children with autism: an intervention for the development of strengths» is a scientific work that reveals the features and content of social work strategies with families raising children with autism available in domestic and foreign literature. The research work was aimed at improving the subjective quality of life of families raising children with autism.

The monograph provides data that indicate the effectiveness of the authors' use of a strengths-based approach in experimental social work with families raising children with autism. Through discussion, the authors discussed the obtained results, formulated recommendations that elaborately reveal the specifics of using an approach focused on client strengths in social work with families raising children with autism.

Key words: social work, family, family social work, children with autism, customer strengths.

Соціальна робота в Україні розвивається. Свідченням цьому є й відкриття освітньо-наукових програм за спеціальністю 231 «Соціальна робота», і затвердження професійних стандартів для різних видів занять у соціальній роботі, і апробація інноваційних інтервенцій.

З-поміж численних наукових розробок 2022 року можна відзначити монографію О. Столярик, Т. Семигіної «Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін» [2].

У монографічній роботі розвиваються *ідеї сімейної соціальної роботи* (англ. family social work), зосередженій на сім'ї як окремій соціальній групі, якій притаманні особливі, унікальні, соціальні відносини, як внутрішньо-сімейні, так і стосунки із зовнішнім середовищем [4].

Звісно, в Україні за останні роки побачило світ чимало наукових публікацій про роботу із сім'ями у складних життєвих обставинах. І все ж слід визнати, що сімейна соціальна робота в Україні перебуває лише на етапі становлення і фахівці потребують професійного розвитку для застосування дієвих методик роботи з сім'єю як соціальною групою та врахування екологічного, контекстуального тла, в якому функціонує родина [3].

Рецензована книжка вирізняється тим, що вона знайомить з конкретною інтервенцією, яка вже довела свою ефективність у роботі з сім'ями, які виховують дітей з порушеннями розвитку (впровадження інтервенції відбувалось у навчально-реабілітаційному центрі «Довіра» Львівської обласної ради). У виданні детально представлено зміст інтервенції, побудованої на тримісячній груповій роботі з дорослими членами сімей, описано техніки, які були застосовані на практиці.

Специфікою цієї інтервенції є те, що вона розроблена на основі *підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів* [1], який належить до *клієнтоцентризованих підходів, що визнають право клієнтів на участь та самовизначення, самостійний вибір у процесі втручання*.

У монографії розкрито особливості та зміст наявних у вітчизняній та закордонній літературі стратегій соціальної роботи із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом. Значна увага відводиться концептуальному обґрунтуванню особливостей та методологічних принципів використання підходу, орієнтованого на сильні сторони сім'ї як теорії та технології соціальної роботи. Авторки дотримуються ідеї К. Олівер про те, що практика на основі підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів, включає підтримку самовизначення клієнтів, створення зв'язку із зовнішніми і внутрішніми ресурсами, забезпечення збалансованого розуміння [5].

Ще одна спрямованість наукової роботи – це *визначення якості життя сімей*. Авторки книжки розкривають наявні дослідницькі підходи до оцінки якості життя сімей і цілком слушно зупиняються на багатовимірній концепції Н. Зуни [6], що включає матеріальне, соціально-психологічне, фізичне благополуччя, міжособистісні стосунки всередині її структури, соціальну мобільність, самопочуття окремого члена та сім'ї загалом, права та можливості сім'ї, що імплементуються крізь лінзи впливу інвалідності одного з членів сім'ї на інших та на сім'ю в цілому, елементи якої розташовані на різних рівнях – індивідуальному, сімейному, системному.

Дослідницька робота спрямовувалась на те, щоб піднести суб'єктивну якість життя сімей, які виховують дітей з аутизмом. Наразі ця соціальна група, за твердженнями авторок, «невидима» в Україні, про що свідчить відсутність статистичної інформації щодо кількості осіб з аутизмом в державі. І можна погодитися з О. Столярик та Т. Семигіною, що за такої ситуації, батьки, що виховують дитину з аутизмом, залишаються поза увагою соціальної роботи або втручання несуть фрагментарний характер, який не враховує особливості сімей, як окремої соціальної групи.

У монографії наводяться дані, які вказують на дієвість застосування авторками підходу, орієнтованого на сильні сторони, у експериментальній соціальній роботі із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом. Авторками шляхом дискусії здійснено обговорення отриманих результатів, сформульовано рекомендації, які розгорнуто розкривають специфіку застосування підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів, у соціальній роботі із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом.

У цілому поява цієї книжки яскраво доводить професійний і науковий розвиток сімейної соціальної роботи в Україні. На нашу думку, представлена авторками програма інтервенції відображає запит на розвивальні технології соціальної роботи, ця програма може бути впроваджена в практичну діяльність соціальних служб і профільних державних та громадських організацій. Також наукові та теоретичні матеріали монографії можна включати до програм підвищення кваліфікації фахівців соціальної роботи та до освітніх програм з спеціальності 231 «Соціальна робота».

Безумовною цінністю видання можна вважати те, що його розміщено у вільному доступі на сайті видавництва (<https://teadmus.org/main-publications/sm-23>) та у різних наукових мережах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семигіна, Т. В. (2019). Розвиток у сучасній соціальній роботі підходів, орієнтованих на сильні сторони клієнтів. *Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society* (1st ed.). Dallas: Primedia eLaunch LLS, 96–105.
2. Столярик, О., Семигіна, Т. (2022). Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін [Монографія]. Таллінн: Teadmus, 188 с. URL: <https://teadmus.org/main-publications/sm-23>
3. Столярик, О., Семигіна, Т. & Зубчик, О. (2020). Сімейна соціальна робота: реалії України. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, 4* (133). С. 38–46.
4. Kokorelias K. M., Gignac M. A., Naglie G., Camero J. I. Towards a universal model of family centered care: a scoping review. *BMC health services research*. 2019. Vol. 19(1). P. 564.
5. Oliver, C. (2014). *Making strengths-based practice work in child protection: frontline perspectives. Dissertation.* The University of British Columbia. <http://hdl.handle.net/2429/46176>
6. Zuna, N. I., Turnbull, A., & Summers, J. A. (2009). Family quality of life: Moving from measurement to application. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 6 (1), 25–31.